

Vlastná vetva nezávislého myslenia nitrianskej kulturológie

Július Fujak

Abstrakt

Text je koncipovaný formou rekapitulačného a osobnejšieho pohľadu na jednu z dôležitých línií vedeckej a pedagogickej činnosti Katedry kulturológie FF UKF v Nitre zameranej (najmä po roku 2007) na reflexiu nezávislej kultúry a umenia v istej kontinuite s tzv. Nitrianskou školou. Autor, iniciátor tejto vetvy príbehu nitrianskej kulturológie uvádza v príspevku jednak riešenia rôznych tematických vedeckých projektov VEGA a KEGA, dva súvisiace cykly prednášok *Interdisciplinárne dialógy* (od roku 2009 na FF UKF) a *Culturologos* (od 2013 na Katedre kulturológie FF UKF) ako aj množstvo publikačných výstupov, prednášok a podujatí v danom období, ktoré presahujú svojím významom lokálny rámec.

Kľúčové slová

Nezávislá kultúra a umenie, kulturológia, Nitrianska škola.

Úvod

Tento tematicky príležitostný, do istej miery meritórne retrospektívny a rekapitulujúci príspevok k 20. výročiu vzniku a existencie Katedry kulturológie na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa (FF UKF) v Nitre má podobu osobnejšieho pohľadu na jednu z dôležitých príbehových línií nitrianskej kulturológickej školy, súvisiacu s reflexiou významu rôznych podôb tzv. nezávislej kultúry a umenia. Ako niekdajší vedecký a pedagogický pracovník Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie (ÚLUK) FF UKF (1996 – 2007), sídla medzinárodne renomovanej tzv. Nitrianskej školy lingvistiky a semiotiky, som ako odchovanec mikovského vidu výrazovej a existenciálnej estetiky už na ňom prichádzal do priameho styku s jej kulturológickou vetvou, ktorú vtedy reprezentovali vo svojich výskumoch predovšetkým prof. Peter Líba – v tom čase už rektor UKF – a prof. Vincent Šabík. Tí prezieravo iniciovali vznik samostatnej Katedry kulturológie v akademickom roku 1999/2000 v intenciách medzinárodne dodnes úspešne sa rozvíjajúceho odboru kultúrnych štúdií. Nebol som jediný, kto ich zakladateľské úsilie takpovediac „z diaľky“ sledoval s rešpektom a uznaním. V rámci neho prítiahli na jej platformu rôznych renomovaných odborníkov, vrátane prof. Dalimíra Hajka, prof. Viery Gažovej (formou intenzívnej externej spolupráce), doc. Petra Andrušku, doc. Zuzany Slušnej, neskoršie doc. Ivana Dubníčku, prof. Slavomíra Gálíka a i., vďaka čomu sa toto pracovisko mohlo etablovať a profilovať na kvalitatívne vyššej úrovni s intenciou zachovania

istej kontinuity s tradíciami kulturologickej línie spomínanej Nitrianskej školy. Súčasťou tejto profilácie bolo v prvých rokoch existencie katedry o. i. vydávanie odborného časopisu, interdisciplinárne zameranej ročenky (*Etno*)*Kulturologické pohľady, de facto* predchodcu dnešného periodika *Culturologica Slovaca*.¹

Po odchode z ÚLUK pred štrnástimi rokmi viedli moje cesty práve sem, v čase vedenia pracoviska prof. Jozefom Leikertom, kde som si ako estetik a semiotik skúmajúci primárne oblasti súčasnej kultúry a umenia našiel a vytvoril zodpovedajúci priestor. V nadväznosti na svoj predchádzajúci výskum a pedagogické pôsobenie som sa v období rokov 2008 – 2010 mohol venovať na pôde Katedry kulturológie ako vedúci riešiteľ téme *Inovácie výučby hudobnej semiotiky na vysokých školách (na I. a II stupni vysokoškolského štúdia)* v rámci rovnomenného vedeckého projektu KEGA, do ktorého sa podarilo okrem kolegov z FF UKF dr. Márie Žilíkovej-Mandákovej a dr. Klementa Mitterpacha zaangažovať aj popredných estetikov a muzikológov z externého nášho i českého prostredia, konkrétne prof. Zuzanu Rendekovú-Martinákovú, prof. Jarmilu Doubravovú, doc. Jozefa Cseresa, doc. Michala Rataja, dr. Valéra Mika, dr. Vladimíra Frantu a dr. Vladimíra Fulku. V rámci riešenia tohto vedecko-edukačného projektu boli publikované učebné texty *Hudobné korela(k)tivity* (2008) a *Otáz(ni)ky hudobnej semiotiky a estetiky* (2010), zborník z rovnomenného sympózia venovaného významnému muzikológovi semiotikovi Petrovi Faltinovi (1939 – 1981) (uskutočnilo sa 15. 10. 2009 v zasadačke rektorátu UKF v Nitre).

Už v tomto období však u mňa silnel záujem o odbornú reflexiu tzv. nezávislej kultúry (v nadväznosti na výskum živej kultúry v ÚLUK) a alternatívneho umenia v súradniciach postmoderných koncepcií semiotiky a kulturológie (R. Barthes, M. Foucault), ktoré som o. i. prednášal a dodnes prednášam na magisterskom stupni štúdia. V komparácii so zahraničnými výskumami, najmä v českom kulturologickom diskurze, som cítil istý deficit skúmania tejto oblasti s potrebou jej koncepcne „investigatívneho“ uchopenia aj u nás. Bolo zrejmé, že táto snaha nemôže nemať interdisciplinárny charakter, preto som v spolupráci s kolegami dr. Klementom Mitterpachom a doc. Andreou Javorskou z Katedry filozofie FF UKF na začiatku roka 2009 inicioval vznik cyklu prednášok s názvom *Interdisciplinárne dialógy*, ktorý po troch rokoch medziodborovej spolupráce prerástol do rovnomenného celofakultného cyklu s medzinárodnou účasťou pod záštitou dekana FF UKF prof. Bernarda Garaja – koncepcne som ho (spolu) garantoval a organizačne zabezpečoval (od roku 2018 ho organizačne garantuje doc. Margita Jágerová).² Do dnešného dňa v ňom vystúpila viac ako stovka odborníkov zo Slovenska a rôznych krajín Európy, z ktorých niektorí prispeli výraznou mierou aj do heuristického diskurzu o nezávislej kultúre či umení (dr. Ludivine Allegueová z univerzity Patheón-Sorbonne v Paríži, dr. Omar Rojas Ruiz a dr. Jan Kavan z JAMU v Brne, prof. Valér Mikula a doc. Vladimír Godár z FiF Univerzity Komenského v Bratislave, doc. Jozef Cseres

¹ Zodpovedným redaktorom časopisu (*Etno*)*Kulturologické pohľady* bol Peter Andruška, členmi redakčnej rady boli Peter Liba, Jaroslav Čukan, Zuzana Vargová a Tatiana Palkovičová (technická redaktorka). Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, ISBN 80-8050-583-7.

² Výber prednášok uvedeného cyklu z prvých piatich rokov jeho trvania vyšiel v rovnomennom zborníku FUJAK, J. & ŠTŮR, M. (eds.): *Acta Nitriensiae 16 – Interdisciplinárne dialógy*. Reprezentačný zborník Filozofickej fakulty UKF v Nitre. Nitra : UKF, 2014, 258 s. ISBN 978-80-558-0696-9. Dostupné na: <https://www.ff.ukf.sk/images/dokumenty/publikacie/ostatne/india-an16.pdf>

z Masarykovej univerzity v Brne, doc. Jaroslav Šrank z PdF Univerzity Komenského v Bratislave, doc. Pavol Sucharek z Prešovskej univerzity v Prešove, doc. Igor Hochel z FF UKF v Nitre, dr. Branislav Hudec z ÚLUK FF UKF v Nitre a i.).

Obdobný cyklus prednášok interdisciplinárneho výskumu som však inicioval aj v katedrovom formáte roku 2013 – kedy sa funkcie vedúceho katedry ujal doc. Miroslav Ballay – pod názvom *Culturologos*. Symbolicky ho otvoril zakladateľ Katedry kulturológie FF UKF prof. Peter Liba svojou prednáškou *Kulturologické línie Nitrianskej školy* (25. 3. 2013). Približne v tom čase mi odovzdal aj „žezlo“ vedenia Diplomového seminára I. našich končiacich študentov, ale zároveň aj podporil výskum nezávislej kultúry a umenia v predkladaných vedeckých projektoch, konkrétne v oblasti nezávislých náboženských komunit na Slovensku. V uvedenom cykle *Culturologos* počas siedmich rokov trvania sa dosiaľ prezentovali svojimi prednáškami, resp. prezentáciami a workshopmi popredné osobnosti z nášho i medzinárodného prostredia (nositeľka ceny UNESCO Amy Knolesová z California Institute of Art v Los Angeles, ing. arch. Vladimír Merta z FAMU v Prahe, doc. Michal Rataj z Akadémie umení v Prahe, dr. Eufrazio Prates z Brazílie, dr. Ladislav Železný z Českého rozhlasu, dr. Peter Milčák z Bieloruskej štátnej univerzity v Minsku, a vďaka dr. Kataríne Gabašovej aj prof. George Karamanolis z Inštitútu filozofie Viedenskej univerzity vo Viedni, či dr. Yasemin Akisová z Turecka; viac pozri nižšie v súvislosti s vedeckým projektom VEGA 2018 – 2021).

Vlastnú vetvu reflexie nezávislej kultúry a umenia na pôde našej katedry som sa snažil rozvinúť po ukončení svojho inauguračného konania (2014)³ okrem iného aj formou presadenia a implementovania nových predmetov v rámci študijného programu kulturológie od roku 2014, zavedením seminárov *Nezávislá kultúra a umenie na Slovensku* a *Subkultúry v kulturologickej reflexii* (na II. stupni vysokoškolského štúdia), resp. prednášok *Nezávislá kultúra a nekonvenčné umenie na Slovensku* a *Presahy semiotiky a kulturológie* (na III. stupni vysokoškolského, doktorandskom štúdia). Priame zainteresovanie študentov a doktorandov na reflexii nezávislosti v kultúre a umení prebiehalo aj vo vedení diplomových a dizertačných prác vypísaných na témy o nezávislosti v kultúre a umení, ako aj formou delegovania organizačnej zodpovednosti v priebehu ich štúdia ohľadne mnohých dôležitých vedeckých a umeleckých podujatí (spolu)organizovaných Katedrou kulturológie FF UKF v Nitre – či už v spomínanom cykle *Culturologos*, alebo na odborných podujatiach medzinárodného festivalu intermedialného umenia PostmutArt. Spomeňme aspoň sprievodné vedecké kolokviá *Hudba, zvuk a ticho teraz!* v Koncertnej sále Župného domu v Nitre (2015), alebo *Komprovizovanie hudbou a umením* v Pavilóne hudby PgF UKF v Nitre (2016), *Sondáž Adamčiaka* na pôde Katedry kulturológie FF UKF (2017), alebo cyklus diskusného formátu na tému nezávislých kultúrnych centier na Slovensku v Univerzitnom tvorivom ateliéri UKF v Nitre a i.

Výskum nezávislej, najmä umeleckej kultúry sa rozvíjal aj v rámci riešenia katedrového vedeckého projektu VEGA 1/0410/14 (*De)tabuizácia smrti v súčasnej kultúre* (2014 – 2016, vedúci riešiteľ: prof. Dalimír Hajko, resp. dr. Erika Moravčíková), v ktorom som o. i. vymedzil

³ Inauguračná prednáška *Alternatívne semiotické modely hudobno-umeleckej semiózy* bola publikovaná v anglickom preklade pod názvom *Alternative models of the musical sign and music semiosis* v monografii FUJAK, J.: *Various improvisations. Texts on music (and) semiotics*. Helsinki : Semiotic Society of Finland – Acta Semiotica Fennica XLVII, 2015, 120 s. ISBN 978-952-68257-5-5. Dostupné na: http://www.kkult.ff.ukf.sk/wp-content/uploads/2020/04/Kniha_FINAL-2015.pdf

ústrednú líniu koncepcie a pojmovú platformu kolektívnej monografie *(De)tabuizácia smrti v diskurzoch súčasného umenia*.⁴ V jeho priebehu som však vypracoval aj štúdiu *Koncepcia inovácie interdisciplinárneho kulturologického výskumu nezávislej kultúry a umenia* (2016), zameranej na otázky inovácie súčasného kulturologického výskumu prednostne v oblasti nezávislých modalít kultúry a umenia. Novodobý interdisciplinárny kulturologický výskum by sa mal totiž, podľa môjho názoru, pohybovať o. i. na platforme hĺbkovej reflexie protipostavenia a premien oficiálnej a nezávislej kultúry v synchrónnom i diachrónnom pohľade, ako aj v multikultúrnych kontextoch. V závere štúdia vyúsťuje do vízie novej inštitucionálnej transformácie Katedry kulturológie FF UKF v budúcnosti na vedecko-pedagogický Ústav kulturologických štúdií (čo by sa mohlo ukázať ako možné riešenie prípadnej sanácie pracoviska).⁵

Za dôležitú, integrálnu súčasť svojho vedecko-pedagogického pôsobenia pokladám už spomínanú výchovu mladých kolegov, pracovníkov katedry, už od I. a II. stupňa až po doktorandský stupeň štúdia, pričom niektorí z nich sa aktívne zapájali a zapájajú aj do výskumných projektov riešených ťažiskovo na pôde nášho pracoviska. Či už išlo o oblasti skúmania prejavov nezávislej kultúry v oblasti komunikácie v ére digitálnych technológií (dr. Michal Reiser, Mgr. Andrea Olejárová), nezávislého divadla a rodových štúdií (dr. Lucia Valková), nezávislých kultúrnych centier na Slovensku (Mgr. art. Michal Kočiš), významu kultúrneho dedičstva Nitry (dr. Juraj Novák). V pozícii predsedu Odborovej komisie doktorandského štúdia študijného odboru Kulturológia 3.1.2 (v rokoch 2016 – 2020) som sa snažil vytvoriť priestor pre prezentáciu priebežných, čiastkových výsledkov výskumu doktorandov Katedry kulturológie i Katedry manažmentu kultúry a turizmu FF UKF formou vytvorenia vedeckej platformy tzv. Doktorandského kolokvia, ktoré sa koná každoročne v kontinuite posledných piatich rokov (s výnimkou roku 2020 v čase koronakrízy).

Dlhodobý výskum nezávislej kultúry a umenia na Katedre kulturológie FF UKF v Nitre vyvrcholil a vyúsťil v ostatnom období do nedávno ukončeného riešenia vedeckej grantovej úlohy VEGA 1/0282/18 *Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989*, ktorý som koncipoval a z pozície vedúceho riešiteľa koordinoval v rokoch 2018 až 2021. Išlo o vôbec jeden z prvých komplexnejších interdisciplinárnych výskumov, ktorý bol zameraný na reflexiu, zmapovanie a zhodnotenie rozmanitých podôb, aktivít, iniciatív, vývojových línií a transformačných procesov tematizovaných oblastí spoločenského života, spätých predovšetkým s tzv. neoficiálnou, resp. alternatívnou a nezriaďovanou kultúrou v slovenskej spoločnosti, a to v časovom rozpätí niekoľkých desaťročí prelomu 20. a 21. storočia. Ako principiálne podstatné a v súradniciach uchopenia danej problematiky rozhodujúce sa ukázalo chápanie pojmu nezávislosti založené na rozmere vnútornej slobody ako existenciálneho modusu nadobúdania vlastnej dôstojnosti v rôznych oblastiach kultúry a umenia v daných reáliách a diskurzívnych praktikách v období pred a najmä po roku 1989 na Slovensku.

⁴ Viac pozri: BALLAY, M., FUJAK, J. et al.: *(De)tabuizácia smrti v diskurzoch súčasného umeni*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2016, 214 s. ISBN 978-80-558-1098-0.

⁵ Viac pozri: FUJÁK, J.: *Koncepcia inovácie interdisciplinárneho kulturologického výskumu nezávislej kultúry a umenia*. In: *Culturologica Slovaca*, 2016, roč. 1, č. 1, s. 10-15. [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné na: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No1/Fujak_Koncepcia.pdf

Výsledkom inovatívneho výskumu v rámci celej doby riešenia projektu boli mnohé vedecké publikácie, štúdie, odborné texty a články (prekračujúce pôvodne plánovaný sumár výstupov), ako aj vedecké podujatia, na ktorých boli prezentované výsledky výskumu. Spomedzi nich možno vyzdvihnúť najmä kolektívny výstup z vedeckej konferencie *Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989* na pôde FF UKF v Nitre (ktorá sa konala v dňoch 9. – 10. októbra 2019)⁶ v podobe rovnomenného zborníka (2020) s príspevkami významných osobností (prof. Miroslav Marcelli, ing. arch. Vladimír Merta, doc. Jozef Pauer, doc. Zoltán Rédey a i.), ktorý je členený do 3 častí, resp. oblastí základného i aplikovaného výskumu: 1) filozoficko-kulturologické aspekty nezávislej kultúry, 2) nezávislá umelecká kultúra, 3) iné kontexty nezávislosti: nezávislé kultúrne centrá, masmédiá a duchovná kultúra. V daných súvislostiach treba spomenúť aj tematickú kolektívnu monografiu vydanú v Španielsku *Los Estudios Culturales sobre el arte independiente y la cultura* (Sevilla: Ediciones Alfar 2020) prezentujúcu výsledky skúmania aj v zahraničí, ktorá obsahuje štúdie prof. Júliusa Fujaka, doc. Zoltána Rédeya, dr. Ludivine Allegueovej, dr. Michala Reisera a súčasného riaditeľa ÚLUK dr. Martina Boszoráda.⁷

Vedecká reflexia nezávislého, alternatívneho umenia sa premietla o. i. do vydania série troch širokospektrálnych monografií – prof. Júliusa Fujaka *Sondáž nezávislej hudobnej kultúry na Slovensku* (2021), doc. Miroslava Ballaya *Sondáž nezávislej divadelnej kultúry na Slovensku* (2020) a dr. Miroslava Haľáka *Sondáž nezávislej výtvarnej kultúry na Slovensku (Rozbory a rozhovory)* (2020) –, poskytujúcich vhľady do povahy a jedinečných podôb progresívnych umeleckých diel u nás, ako aj zhodnotenie ich prínosu a významu. Obraz o podobách nezávislej umeleckej sféry v špecificky tematicky vymedzených okruhoch však možno nadobudnúť aj z ďalších knižných publikácií ako sú *Hermovo ucho & PostmutArt. 2 dekády oného umenia v Nitre (1999 – 2019)* prof. Júliusa Fujaka, dr. Ľubomíra Pavelku & kol. (2020), *Hudba v Hudbe. Podoby polyštýlovosti v hudobnej tvorbe slovenských skladateľov 2. polovice 20. storočia* dr. Ondreja Veselého (2021), resp. *Kyberzombie. Metamorfózy digitálnych domorodcov*

⁶ Viac pozri: VALKOVÁ, L.: Vedecká konferencia Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989. In: *Culturologica Slovaca*, 2019, roč. 4, č. 4, s. 205-208. [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné na: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/Spravy_a_recenzie.pdf

⁷ Pre úplnosť dodajme, že výsledky výskumu nezávislej kultúry a umenia v rámci uvedeného projektu VEGA boli prezentované riešiteľmi v zahraničí na rôznych vedeckých fórach. Spomedzi nich spomeňme aspoň viaceré prednášky prof. Júliusa Fujaka o slovenskej nezávislej hudobnej kultúre a umení na University of Helsinki v Helsinkách (Fínsko, 2019), na medzinárodných konferenciách CENSE v Moholy-Nagy University of Art and Design v Budapešti (Maďarsko, 2018), na Univerzite J. E. Purkyně v Ústí n. Labem (Česká republika, 2019, via net), Institute of Cultural Studies and the Institute of Musicology at the University of Wrocław (Poľsko, 2020, on-line), na 14. kongrese ICMS na “Gheorghe Dima” Academy of Music v Kluži (Rumunsko, via net, 2018) a v Hudobnom informačnom stredisku v Prahe (Česká republika, 2019). Ďalej uveďme prednášky doc. Miroslava Ballaya o nezávislom divadelnom umení na vedeckej konferencii *Сучасна візуалізація казки: книга, сцена, анімація* v Centre for Cultural and Art Initiatives vo Ľvove (Ukrajina, 2019) a konferencii *Perspektivy teatrologie 3* Teatrologickej spoločnosti a Katedry divadelných štúdií FF Masarykovej univerzity (MU) v Brne (ČR, 2019), prednášky dr. Ondreja Veselého o hudbe V. Godára na Research seminar on musicology, semiotics, arts studies and philosophy v University of Helsinki (Fínsko, 2020) a na Polytematickej konferencii SPIM na MU v Brne (ČR, 2020, on-line), ako aj dr. Eriky Moravčíkovej o nezávislých médiách na vedeckých konferenciách FF Univerzity Palackého v Olomouci (ČR, 2018, 2019).

dr. Michala Reisera (2018) o oblasti komunikácie v priestore internetu. Za vedecko-výskumný materiál „prvolezeckého charakteru“ možno označiť publikáciu *Nezávislé kultúrne centrá na Slovensku* Mgr. art. M. Kočiša a kol. (2021), mapujúcej ich vznik a vývoj v 21. storočí.⁸ Riešeniu projektu bolo venované aj jedno číslo tohto periodika, *Culturologica Slovaca* č. 4/2019 (ed. dr. Jozef Palitefka, red. Dr. Katarína Gabašová).⁹

Za metodologicky zásadné v rámci uvedeného projektu možno označiť prednášky významných zahraničných odborníkov, v prvom rade semiotika a muzikológa svetového významu, prof. Eera Tarastiho dlhoročného prezidenta svetovej semiotickej organizácie IASS (2004-2014, University of Helsinki,) *From Postcolonial Analysis to a Theory of Resistance – Social Aspects of Existential Semiotics* (ktorá sa uskutočnila v rámci cyklu Interdisciplinárne dialógy 13. 11. 2019)¹⁰, filozofa a politológa doc. Mareka Hrubeca (Filosofický Ústav, Akadémie vied ČR, Praha) *Kritika vynucené závislosti: K alternatívam z perspektívy kritické teorie kultury* (v cykle *Culturologos* 14. 11. 2018), ako aj prednášky na parciálne témy dr. Z. Sörésa (Liszt Ferenc Academy of Music, Budapešť) *Intuitive (Quantum?) Entanglement In Today's Live Sound Art and Experimental Music – from Metaphors to Reality* (v cykle *Culturologos* 3. 5. 2018), alebo dr. Miroslava Haľáka (Rakúska národná galéria Belvedere, Viedeň) *Rudolf Dička a skartovaný Banksy. Nezávislá kultúra a kalkul profítu* (v cykle *Culturologos* 23. 10. 2018).¹¹

Osobne mi neprináleží hodnotiť kvalitu a dosah tohto vedeckého projektu VEGA, avšak aj z uvedeného je zrejmé, že výrazne prispel k hlbšej analýze ako aj k zhodnoteniu významu špecifickosti a meniacej sa povahy vnútorne nezávislých kultúrotvorných fenoménov, resp. jedinečnej osobitosti nekonvenčného umenia, ako aj významného kultúrno-sociálneho dopadu rôznych iných nezávislých kultúrnych aktivít vo vymedzenom období –, a to v kontexte rozvoja občianskej spoločnosti a vkladu do kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky.

Záverom by som rád uviedol, že doterajší životaschopný rast vlastnej, originálnej vetvy skúmania nezávislej kultúry a umenia v kontexte myslenia nitrianskej kulturológie počas viac ako dvoch tretín existencie Katedry kulturológie FF UKF by nebolo možné rozvíjať ako bez podpory už v úvode tohto textu spomínanej zakladateľskej generácie, významných osobností Nitrianskej školy, ako aj predstaviteľom samotného vedenia Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofia od počiatku existencie katedry až po súčasnosť, za čo im patrí vzdanie úcty a veľké poďakovanie.

Aktuálny pracovný, treba povedať, že azda až priveľmi zúžený kolektív tohto pracoviska tvoria v dvojgeneračnej skladbe odborníci nielen z oblasti kulturológie, resp. filozofie kultúry, ale aj estetiky, semiotiky, umenoved, masmediálnych štúdií, čo samo o sebe predstavuje silnú

⁸ Spomenuté odborné monografie J. Fujaka, M. Ballaya, M. Haľáka, M. Reisera a zborníková publikácia M. Kočiša & kol., vydané v rámci riešenia uvedenej grantovej úlohy VEGA v rokoch 2018 – 2021, boli zaradené do novej edície *Navzdory* Katedry kulturológie FF UKF v Nitre, ktorá vznikla v roku 2018.

⁹ Viac pozri: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/CS4_2019.pdf

¹⁰ Viac pozri: FUJAK, J.: Existenciálna semiotika Eera Tarastiho (nielen) v kontexte jeho pobytu v Nitre. In: *Culturologica Slovaca*, 2019, roč. 4, č. 4, s. 79-87. [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné na: http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/Fujak_Existencialna_semiotika.pdf

¹¹ Viac pozri: FUJAK, J.: *Záverečná správa vedeckého projektu VEGA 1/0282/18 „Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989“*. Nitra : FF UKF, 2021.

devízu. A to najmä v časoch, kedy s narastajúcim tlakom, lyotardovsky povedané, performativity a komodifikácie výsledkov humanitných a spoločenských vied a vzdelávania dochádza k čoraz väčšiemu umenšovaniu ich významu – čo je azda ešte viac než citeľné a badateľné v čase koronakrízy... Potreba obrany humanity a *de facto* aj stáročnej tradície slobodných vied na pôde univerzity, fakulty a katedry sa totiž ukazuje ako nevyhnutná. Jednou z ciest jej „záchranu“ je uchovávanie autonómnosti a vytváranie priestoru pre slobodné, nezávislé, dialogické myslenie a progresívne vzdelávanie. Tento druh nastavenia humanitnej rezistencie by sa mal sprítomňovať v pokračovaní príbehu nitrianskej kulturológie na pôde Katedry kulturológie FF UKF, ktorá už v počínajúcej tretej dekáde trvania by sa mala ešte viac obsahovo i formálne vymedziť, profilovať a zviditeľňovať svojim, pre ňu charakteristickým, špecifickým vedeckým i pedagogickým zameraním. Jednou z ciest udržania jej životaschopnosti a nie potenciálne hroziaceho „živorenia“ možno nachádzať aj v reflexii vnútorne nezávislej kultúry, ktorej živou súčasťou by mala byť aj v budúcnosti.

Literatúra a zdroje

- FUJAK, J. & ŠTÚR, M. (eds.): *Acta Nitriensiae 16 – Interdisciplinárne dialógy*. Reprezentačný zborník Filozofickej fakulty UKF v Nitre. Nitra : UKF, 2014, 258 s. ISBN 978-80-558-0696-9.
- FUJÁK, J.: Koncepcia inovácie interdisciplinárneho kulturológického výskumu nezávislej kultúry a umenia. In: *Culturologica Slovaca*, 2016, roč. 1, č. 1, s. 10-15. [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné na:
http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No1/Fujak_Koncepcia.pdf
- FUJAK, J.: Existenciálna semiotika Eera Tarastiho (nielen) v kontexte jeho pobytu v Nitre. In: *Culturologica Slovaca*, 2019, roč. 4, č. 4, s. 79-87. [online]. [cit. 2021-03-25]. Dostupné na:
http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/Fujak_Existencialna_semiotika.pdf
- FUJAK, J. (ed.): *Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989*. Nitra : UKF, 2020, 356 s. ISBN 978-80-558-1565-7.
- FUJAK, J. at al: *Los estudios culturales sobre el arte independiente y la cultura (Las perspectivas de investigación entre los siglos xx y xxi)*. Sevilla : Ediciones Alfar, 2020, 160 s. ISBN 978-84-7898-875-4.
- VALKOVÁ, L.: Vedecká konferencia Charakter a vývoj nezávislej kultúry a umenia na Slovensku po roku 1989. In: *Culturologica Slovaca*, 2019, roč. 4, č. 4, s. 205-208. [online]. [cit. 2021-03-24]. Dostupné na:
http://www.culturologicaslovaca.ff.ukf.sk/images/No4/Spravy_a_recenzie.pdf

The Own Branch of the Independent Thinking of Nitrian Cultural Studies

The paper is written in the form of recapitulation view on important line of scientific and pedagogical activities of Department of Cultural Studies at the Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra (mostly after 2007) focusing on reflection of independent culture and art in certain continuity with s. c. Nitrian school. The author, *spiritus agens* of this branch of Nitrian culturological story presents the observation of various thematic scientific project (e. g. in the frame of national agencies VEGA and KEGA), two related series of lectures *Interdisciplinary Dialogues* (since 2009 at Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University) and *Culturologos* (since 2013 at Department of Cultural Studies) he founded and still co-guarantees, as well as many published studies, lectures and scholarly events in defined period – their significance exceeds local and even national ambit in some cases.

Prof. PhDr. Július Fujak, PhD.
Katedra kulturológie, FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 01 Nitra
jfujak@ukf.sk